

Skrovprofilen, en jämförande studie

av Kenneth Stark

SKROVPROFIL

Med skrovprofil avses i det följande ett tvärsnitt ungefär i mitten på ett segelfartyg och kan sägas bestå av botten och skrovsidor. Utseendet på dessa har under tidens lopp förändrats och kan därför användas för att datera fartyg. Vad som är viktigt i sammanhanget är att skeppsbyggnadskonsten först på senare tid blivit en vetenskap, om än inte någon absolut sådan. Man byggde sina båtar efter nedärvd erfarenhet även om man försökte kopiera de fartyg som var goda seglare och hade vissa begrepp om vad skrovets form innebar för sjövärdigheten (Landström 1961:118; Hasslöf 1988:42f). Detta innebär att det inom skeppsbyggnadskonsten borde funnits en inbyggd tröghet vad avser förändringar av skrovformen och därmed en långsam utvecklingsprocess. Datering utifrån skrovprofilen kan därför endast bli ungefärlig, knappast mer precis än århundraden eller ens det, varför man här kan tala om en relativ dateringsmetod.

GENERELL UTVECKLING

Skrovprofilens generella utveckling hos de båtar som trafikerade våra nordliga vatten eller som var dominerande under sin tid har sin början i förhistorisk tid och är då känd genom arkeologiska fynd. Om vi lämnar de mest primitiva farkosterna såsom urholkade trästockar därhän och ser till byggda träbåtar finns det fynd från århundraderna kring vår tideräknings början. Hjortspring, ca 200 f.Kr (fig. 1) är en låg, klinkbyggd roddbåt med halvrund skrovprofil (Landström 1961:55) och kan sägas representera den båttyp som övertog den urholkade stockens form och som existerade innan det typiska nordiska skeppet gjorde sitt intåg. Det nordiska skeppet är klinkbyggt och kännetecknas av en tydlig V-formad skrovprofil så som vi känner den från vikingatidens båtar, t.ex. Gokstadskeppet, 900-tal (fig. 2). Denna form bibehålls inom det nordiska skeppsbyggeriet och än idag byggs vissa allmogebåtar på detta vis om än med andra, från vikingaskeppen, avvikande drag.

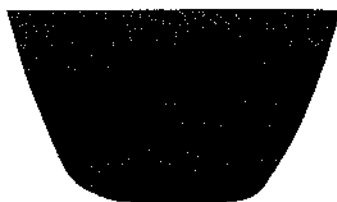
Hjortspringbåten (Landström 1961:55)

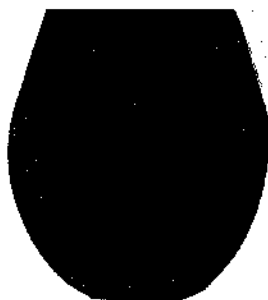
Gokstadskeppet (Landström 1961:62)

Kalmar 1 (Landström 1961:74)

Bremenkoggen (Crumlin-Pedersen 1991:80)

Engelsk Galeon, 1586 (Landström 1961:119)

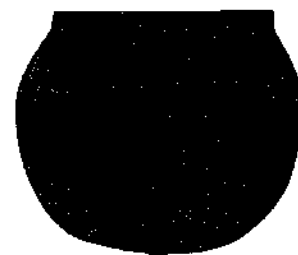
Holländsk Flöjt (Landström 1961:155)

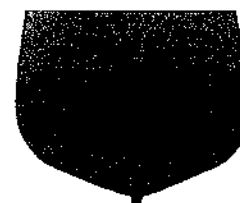
Franskt handelsskepp, 1700-tal (Landström 1961:173)

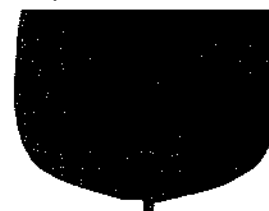
Holländskt handelsskepp, 1700-tal (Landström 1961:173)

Engelskt handelsskepp, 1700-tal (Landström 1961:173)

Klipperfartyget Cutty Sark, 1869 (hubenick 1982:165)

Briggen Gerda, 1868 (Nilsson 1984:20)